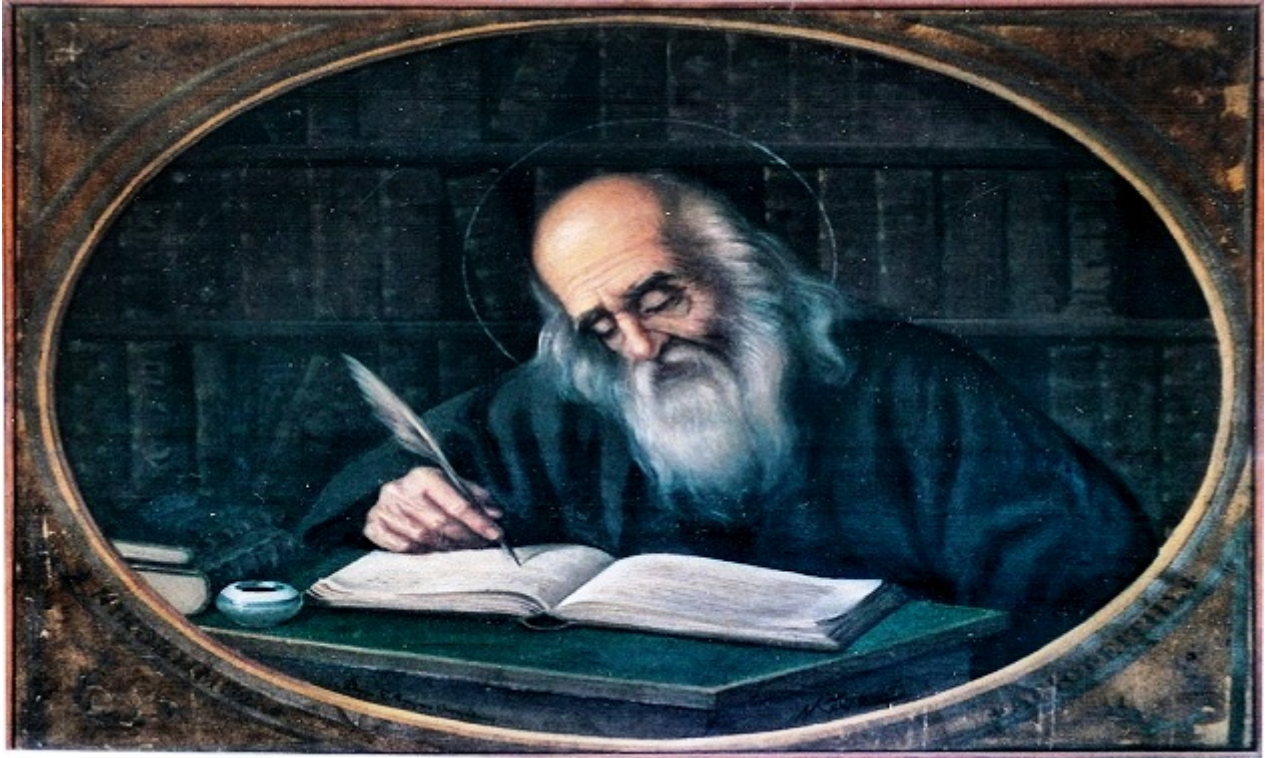
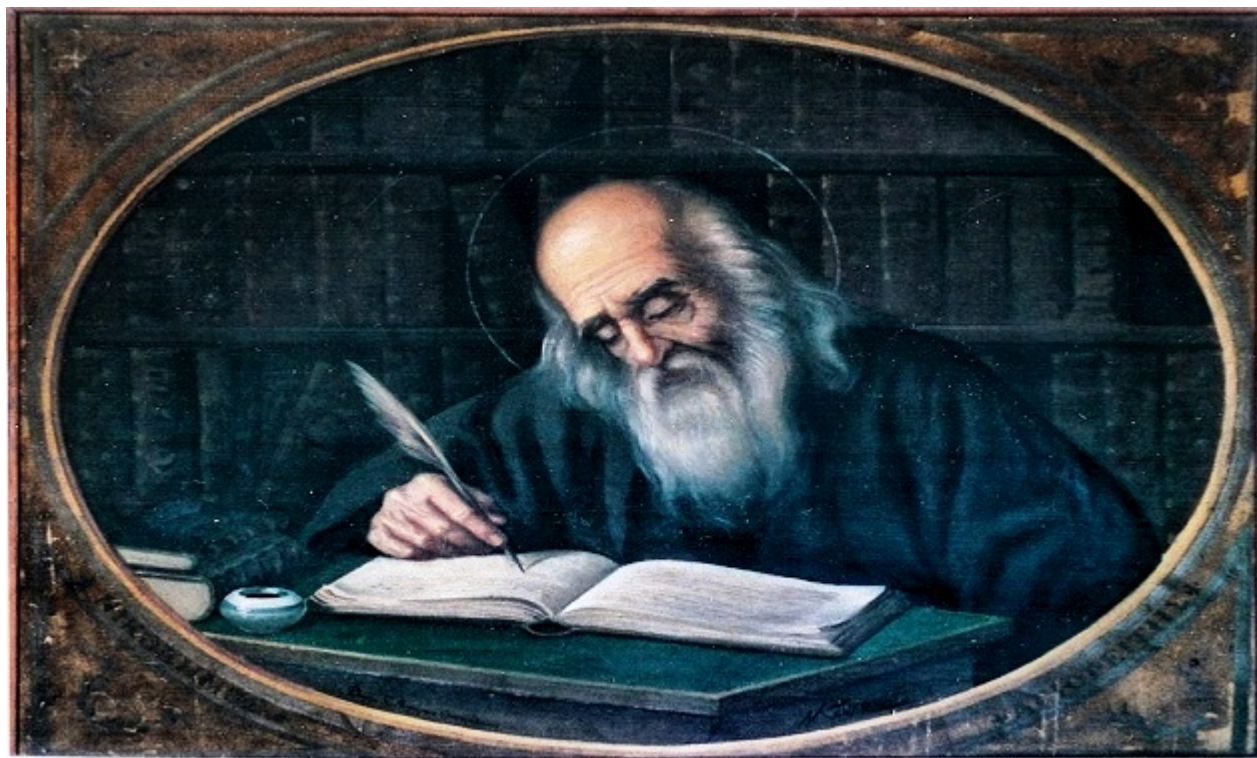

Εκκλησιαστική Ακρίβεια & Οικονομία Β΄. Ποιμαντική Εφαρμογή των Ιερών Κανόνων

Ορθοδοξία / Ποιμαντική

Η Εκκλησία και οι πνευματικοί πατέρες οικονομούν τα πράγματα με γνώμονα το σεβασμό του αυτεξουσίου, τη σωτηρία του ανθρώπινου προσώπου, αλλά και το ευαγγελικό πνεύμα. Η αλήθεια στηρίζεται όχι σε ορισμένες γνώμες Πατέρων, αλλά στην Αγία Γραφή, στις Οικουμενικές συνόδους και στην κοινή θέση των Πατέρων για διάφορα θέματα. «Ημίν ου μέλει τι είπον, η τι εφρόνησαν μερικοί Πατέρες», γράφει ο όσιος Νικόδημος, «αλλά τι λέγει η Γραφή, και αι οικουμενικαί σύνοδοι, και η κοινή των Πατέρων δόξα». Και καταλήγει: «Ου γαρ δόγμα συνιστά η γνώμη τινών εν τη εκκλησία»¹³. Στο σημείο αυτό γίνεται ευδιάκριτη η εκκλησιολογική συνείδηση του Νικοδήμου. Υπάρχουν πολλά πρακτικοθητικά θέματα, τα οποία οι Πατέρες αντιμετώπισαν με διαφορετικό τρόπο για ιστορικούς η άλλους λόγους. Οι θέσεις τους αυτές δεν έχουν δογματικό χαρακτήρα.

Θα αναφερθεί ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα διαφορετικής αντιμετώπισης ενός ποιμαντικού προβλήματος στην εκκλησιαστική μας παράδοση. Πρόκειται για τον τρόπο επιστροφής και επανένταξης των αρνησιχρίστων στην Εκκλησία. Αυτοί γινόταν αποδεκτοί σε εκκλησιαστική κοινωνία με τρία χρόνια αποχής από την Θεία Ευχαριστία από τους Πατέρες της τοπικής Συνόδου της Αγκύρας και τον Πέτρο Αλεξανδρείας. Ο Μ. Βασίλειος όμως είναι πιο αυστηρός. Επιτιμά όσους αρνήθηκαν την χριστιανική πίστη με ακοινωνησία μέχρι το τέλος της ζωής τους. Ο 73ος κανόνας του ορίζει: «Ο τον Χριστόν αρνησάμενος και παραβάς το της σωτηρίας Μυστήριον, εν παντί τω χρόνω της ζωής αυτού προσκλαίειν οφείλει και εξομολογείσθαι χρεωστέι εν τω καιρώ, ω εκβαίνει του βιουν, των Αγιασμάτων αξιούμενος, πίσει της παρά Θεού φιλανθρωπίας»¹⁴. Στο σημείο αυτό υπάρχει αντίφαση; Πώς εξηγείται η διαφορετική αυτή στάση της Εκκλησίας;

Ο όσιος Νικόδημος επικαλούμενος παλαιότερους κανονολόγους υιοθετεί τις απόψεις τους και αιτιολογεί την διαφορετική αντιμετώπιση ως εξής: Καθένας από τους Πατέρες λαμβάνοντας υπόψη την εποχή και τα προβλήματά της, ανάλογα όριζε και τα επιτίμια. Οι Πατέρες της εν Αγκύρα Συνόδου και ο Πέτρος Αλεξανδρείας, λόγω των διωγμών αλλά και διότι η χριστιανική πίστη δεν είχε κανένα στήριγμα, όρισαν με μεγαλύτερη συγκατάβαση τα επιτίμια των αρνησιχρίστων. Και συνεχίζει: «Ο δε Βασίλειος, εν καιρώ του πλατυσμού της πίστεως ων, ότε ο ελληνισμός έπνεε τα λοίσθια, και η πίστις σφοδροτέρα, και η Εκκλησία κραταιότερα ήτο, και οι αρνούμενοι τον Χριστόν χωρίς βίας και εκουσίως τον ηρνούντο, δια τούτο και αυστηρότερον τον Κανόνα τούτον εξέθετο»¹⁵

. Ας σημειωθεί, ότι την εποχή του Μ. Βασιλείου επικρατεί κυρίως το βάπτισμα των ενηλίκων.

Για την επιβολή των επιτιμίων λαμβάνονται υπόψη οι περιστάσεις κάτω από τις οποίες βρίσκεται η Εκκλησία. Για τον ίδιο προφανώς λόγο και ο όσιος Νικόδημος προτρέπει τους αρνησιχρίστους της τουρκοκρατίας να ομολογήσουν και να μαρτυρήσουν εκουσίως για την πίστη του Χριστού, μολονότι αναγνωρίζει ότι αυτό «είναι κινδυνώδες, και όχι τόσο νόμιμον»¹⁶. Οι αρνησιχριστοί μπορούν να επιστρέψουν με την μετάνοια και την τήρηση του επιτιμίου, όπως ορίζουν οι κανόνες. Η μετάνοια όμως αυτή θεωρείται από τον όσιο Νικόδημο όχι ολοκάρδιος και τελεία, αλλά ατελής, μερική και κολοβή. Πάντοτε χρειάζεται κάποια αναλογία ανάμεσα στο σφάλμα και τον επιβαλλόμενο κανόνα¹⁷. Η αρχή της αναλογίας, που εισάγει ο Νικόδημος, γίνεται ευδιάκριτη και σε άλλα σημεία των έργων του. Ο σκανδαλισμός από τους εκούσιους εξισλαμισμούς ήταν μεγάλος και είχε αρνητικές επιπτώσεις στην πίστη των Χριστιανών. Γι' αυτό και προτρέπει τους εξωμότες να προετοιμάζονται κατάλληλα και να προσέρχονται εκουσίως στο μαρτύριο. Αυτό δεν σημαίνει ότι προσήλθαν όλοι οι εξωμότες στο μαρτύριο. Προσήλθαν αρκετοί και συνέβαλαν σημαντικά στη στερέωση της πίστεως.

Στα συγγράμματα του οσίου Νικοδήμου βλέπουμε να γίνεται λόγος για οικονομία σε πρακτικοθητικά και δογματικά θέματα και σε θέματα λατρείας. Αναφέρεται διεξοδικά στο έργο του πνευματικού πατρός και στην εφαρμογή και συμφωνία των ιερών κανόνων. Την πνευματική πατρότητα πρέπει να αναλαμβάνουν και να ασκούν, μόνον εκείνοι που έφθασαν με την άσκηση στην απάθεια. Αυτή είναι η ακρίβεια της Εκκλησίας. Ταυτόχρονα όμως, επειδή γνωρίζει τις ανάγκες και τις ελλείψεις της εποχής του, συνιστά στους αρχιερείς να επιλέγουν τουλάχιστον τους εμπειροτέρους και γεροντοτέρους «και τούτους να καθιστώσι Πνευματικούς· επειδή αυτοί δια την ηλικίαν, είναι και εμπειρότεροι εις την γνώσιν, και τα πάθη έχουν οπωσούν καταδαμασμένα»¹⁸. Δεν αποκλείει και τους νεωτέρους, αν αυτοί διαθέτουν αρετή και φρόνηση γεροντική. Υιοθετεί ακόμη την άποψη να γίνονται πνευματικοί «οι εν γάμω Ιερείς όντες, δηλ. και κατά τα άλλα άξιοι, πάρεξ οι παρθένοι και άγαμοι Ιερομόναχοι»¹⁹.

Αποδέχεται ο όσιος Νικόδημος επίσης και αιτιολογεί τη σύντμηση του χρόνου του επιτιμίων, που είχε εισηγηθεί ο Ιωάννης Νηστευτής, Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως (6ος αιών). Είναι χαρακτηριστική η αιτιολόγηση του Ιωάννη Νηστευτή για τη σύντμηση των επιτιμίων που προβλέπουν οι κανόνες: «Ταύταις δε ταις λίαν συμπαθητικαίς οικονομίαις οίδα ότι μέλλω κατακρίνεσθαι επί του κοινού πάντων κριτού και Θεού, αλλ' όμως κρείττον ούτως εν τοιούτοις κριθήναι ή ως ασυμπαθώς επαινεθήναι»²⁰.

(συνεχίζεται)

1. Πηδάλιον, σ. 7.
2. Πηδάλιον. σ. 626.
3. Πηδάλιον, σελ. 626-627.
4. *Νέον Μαρτυρολόγιον*, εκδ. Π. Β. Πάσχου, Αθήναι 1961, σελ. 18. « ... πάντοτε δε πρέπει να είναι κάποια αναλογία, και ομοιότης αναμεταξύ εις το σφάλμα, και εις τον κανόνα του σφάλματος, καθώς οι θεολόγοι διδάσκουσι».
5. *Νέον Μαρτυρολόγιον*, σ. 19
6. *Εξομολογητάριον*, σ. 12.
7. *Εξομολογητάριον*, σ.13.
8. Βλ. Θ. Γιάγκου, «Ο πλουραλισμός της κανονικής παράδοσης της Εκκλησίας», *Σύναξη*, τεύχ. 119, Αθήνα 2011, σ. 8.

<http://bit.ly/11JPCey>